

שנאמר: ותשת עלי כפך.

ומקשינן: אי הכי, קשו קראי אהדדי! שהרי מקרא אחד משמע שהיה גבוה מן הארץ ועד השמים, וממקרא אחר משמע שהיה גבוהו כשיעור מסוף העולם ועד סופו!?

ומשנינן: אידי ואידי — חד שיעורא הוא והכל שיעור אחד הוא.

ואמר רב יהודה אמר רב: עשרה דברים נבראו ביום ראשון למעשה בראשית, ואלו הן:

א — ב: שמים וארץ.

ג — ד: תהו ובהו, מתבאר בגמרא לקמן.

ה — ו: אור וחשך.

ז — ח: רוח ומים.

ט — י: מדת יום ומדת לילה, כ"ד שעות בין שניהם [רש"י].

ומפרשת הגמרא מקור לכל זה:

שמים וארץ נבראו ביום ראשון, דכתיב בדברים שנבראו ביום ראשון: "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", ובסוף הענין כתוב "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד".

יב-א ומקשינן: השתא, דנפקא ליה, שלמדנו מ"למקצה השמים ועד קצה השמים" שלא לשאול מה שיש חוץ למחיצות אלו, תיקשי: "למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ", שממנו יש ללמוד שאין לשאול מה היה קודם שנברא העולם — למה לי?! והרי אף שאלה זו היא ענין של "חוץ למחיצה"!

ומשנינן: מיבעי ליה [ב"ח] למקרא זה לכדרכי אלעזר.

דאמר רבי אלעזר: אדם הראשון היה גבוה מן הארץ עד לרקיע.

שנאמר: למן היום אשר ברא אלהים אדם "על הארץ ולמקצה השמים" [ב"ח]. הרי שהיה אדם עומד על הארץ, ומגיע עד קצה השמים.

וכיון שסרה [חטא בעץ הדעת], הניח הקב"ה ידו עליו ומיעטו, שנאמר: אחור וקדם צרתני [שתי פעמים יצרתני, תחלה גבוה, ולבסוף שפל, רש"י] ותשת עלי כפך.⁽¹⁾

אמר רב יהודה אמר רב: אדם הראשון — כשהיה שוכב — מסוף העולם ועד סופו היה [ראשו למזרח ורגליו נוגעים במערב].

שנאמר: למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ "ולמקצה השמים ועד קצה השמים".

כיון שסרה, הניח הקב"ה ידיו עליו ומיעטו.⁽²⁾

1. בברכות ובעירובין, וראה שם.

2. בילקוט איתא: והעמידו על מאה אמה, מסורת הש"ס, וראה שם.

1. ורש"י בסנהדרין לח ב פירש: אחור וקדם, שתי צורות, דו פרצופין. וראה טורי אבן שהקשה על רש"י כאן, הרי צריך דרשה זו ללמד שהיו שני פרצופין לאדם הראשון, כמבואר